

Rolnummers 782, 793 en 795 tot 799
Arrest nr. 81/95 van 14 december 1995

A R R E S T

In zake : de beroepen tot gedeeltelijke vernietiging van :

- de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel,
- de wet van 20 mei 1994 houdende statuut van de militairen korte termijn.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters L. De Grève en M. Melchior, en de rechters P. Martens, G. De Baets, E. Cerexhe, H. Coremans en A. Arts, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter L. De Grève,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de beroepen

A. Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 8 november 1994 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 9 november 1994, is beroep tot vernietiging ingesteld van artikel 89 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 21 juni 1994, door Jean-Noël Wolters, tijdelijk officier van het actief kader der krijgsmachten, wonende te 8434 Westende, Santhovenstraat 7.

Die zaak is ingeschreven onder nummer 782 van de rol van het Hof.

B. Bij verzoekschriften die aan het Hof zijn toegezonden bij op 14, 19, 20 en 21 december 1994 ter post aangetekende brieven en ter griffie zijn ingekomen op 15, 20, 21 en 22 december 1994, is beroep tot gehele of gedeeltelijke vernietiging ingesteld van :

a. de artikelen 73, 2°, en 100, 1° en 2°, van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 21 juni 1994, door de v.z.w. Vereniging van Officieren in Actieve Dienst (V.O.A.D.), met zetel te 1000 Brussel, Karmelietenstraat 24;

b. artikel 13 van voormelde wet, door Philippe Vande Casteele, wonende te 2900 Schoten, Klamperdreef 7;

c. - de artikelen 19, 27, 51, 64 en 65 van voormelde wet,
 - de artikelen 22, 23, 27 en 34 van de wet van 20 mei 1994 houdende statuut van de militairen korte termijn, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 21 juni 1994, door de v.z.w. Vereniging van Officieren in Actieve Dienst, voornoemd, de v.z.w. Koninklijk Onderling Verbond der Belgische Onderofficieren (K.O.V.B.O.O.), die keuze van woonplaats heeft gedaan te 1040 Brussel, Milcampslaan 77, Jean-Michel Carion, wonende te 5140 Sombreffe, rue Potriau 17, Paul Bleyfuesz, Guido Berwouts en Pascal Mangon, die allen keuze van woonplaats hebben gedaan te 1040 Brussel, Milcampslaan 77;

d. artikel 89 van de *sub a* vermelde wet, door Alain Covyn, wonende te 5100 Naninne, rue

des Bolettes 4, Luc Bamps, wonende te 3650 Dilsen-Rotem, Emiel Dorlaan 27a, Olivier Gerardy, wonende te 6600 Bastenaken, rue du Vieux Moulin 5, Jean-Noël Wolters, wonende te 8434 Westende, Santhovenstraat 7, de v.z.w. Vereniging van Officieren in Actieve Dienst, de v.z.w. Koninklijk Onderling Verbond der Belgische Onderofficieren en Pascal Mangon, allen voornoemd;

e. de *sub d* vermelde norm, door Dany Jaupart, wonende te 6230 Pont-à-Celles, rue des Collines 45;

f. - de artikelen 5, 6, 13, 27, 51, 77.3° en 86 van de *sub a* vermelde wet,
 - de artikelen 1, tweede lid, en 14.1, tweede lid, van voormelde wet houdende statuut van de militairen korte termijn, door de v.z.w. Vereniging van Officieren in Actieve Dienst, de v.z.w. Koninklijk Onderling Verbond der Belgische Onderofficieren, Jean-Michel Carion, Paul Bleyfuesz en Guido Berwouts, allen voornoemd.

De zaken *sub a*, *b*, *c*, *d*, *e* en *f* zijn ingeschreven respectievelijk onder de nummers 793, 795, 796, 797, 798 en 799 van de rol van het Hof.

II. De rechtspleging

a. De zaak met rolnummer 782

Bij beschikking van 9 november 1994 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Bij beschikking van 24 november 1994 heeft het Hof de zetel aangevuld met rechter A. Arts, gelet op de inruststelling van een Nederlandstalige rechter van de zetel.

Van het beroep is kennisgegeven overeenkomstig artikel 76 van de organieke wet bij op 2 december 1994 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 9 december 1994.

De Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, heeft een memorie ingediend bij op 18 januari 1995 ter post aangetekende brief.

b. De zaken met rolnummers 782, 793 en 795 tot 799

Bij beschikkingen van 15, 20, 21 en 22 december 1994 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetels in de zaken met rolnummers 793 en 795 tot 799 aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de

bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

Bij beschikking van 22 december 1994 heeft het Hof de zaken met rolnummers 782, 793 en 795 tot 799 samengevoegd.

Van de beroepen met rolnummers 793 en 795 tot 799 is kennisgegeven overeenkomstig artikel 76 van de organieke wet bij op 2 februari 1995 ter post aangetekende brieven; bij dezelfde brieven is kennisgegeven van de beschikking tot samenvoeging.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 3 februari 1995 voor dezelfde beroepen.

Memories zijn ingediend door :

- A. Beerts, die keuze van woonplaats doet bij Beerts & Scheepers, Sint-Truidensteinweg 241, 3700 Tongeren, bij op 6 maart 1995 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, bij op 20 maart 1995 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 31 maart 1995 ter post aangetekende brieven.

Bij beschikking van 27 april 1995 heeft de voorzitter in functie vastgesteld dat rechter E. Cerexhe wettig verhinderd was en als lid van de zetel werd vervangen door rechter R. Henneuse, enkel en alleen om het Hof ertoe in staat te stellen te beslissen over de in artikel 109 van de organieke wet bepaalde termijnverlenging.

Bij beschikkingen van 27 april 1995 en van 25 oktober 1995 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot respectievelijk 8 november 1995 en 8 mei 1996.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- L. Bamps, bij op 28 april 1995 ter post aangetekende brief;
- de v.z.w. V.O.A.D., bij op 2 mei 1995 ter post aangetekende brief;
- Ph. Vande Casteele, bij op 2 mei 1995 ter post aangetekende brief;
- verzoekers in de zaak met rolnummer 796, bij op 2 mei 1995 ter post aangetekende brief;
- verzoekers in de zaak met rolnummer 799, bij op 2 mei 1995 ter post aangetekende brief;
- A. Beerts, bij op 3 mei 1995 ter post aangetekende brief;
- J.-N. Wolters, bij op 5 mei 1995 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 6 juli 1995 heeft het Hof de zaken in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 14 september 1995.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 6 juli 1995 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 14 september 1995 :

- zijn verschenen :
- . Ph. Vande Casteele, in eigen persoon en voor de v.z.w. V.O.A.D.;
- . J.-N. Wolters, in eigen persoon;
- . L. Bamps, in eigen persoon;
- . D. Jaupart, in eigen persoon;

- . O. Gerardy, in eigen persoon;
 - . F. Beun, voor de v.z.w. K.O.V.B.O.O.;
 - . J.-M. Carion, in eigen persoon;
 - . P. Bleyfuesz, in eigen persoon;
 - . J.-M. Mangon, in eigen persoon;
 - . A. Beerts, in eigen persoon;
 - . luitenant-kolonel J. Govaert en commandant R. Gerits, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers G. De Baets en P. Martens verslag uitgebracht;
 - zijn de partijen gehoord;
 - zijn de zaken in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

III. *In rechte*

- A -

In de zaken met rolnummers 782, 797 en 798

A.1.1. De verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 782, 797 en 798 vorderen de vernietiging van artikel 89 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel, dat artikel 61 van de wet van 21 december 1990 houdende statuut van de kandidaat-militairen van het actief kader vervangt.

De middelen zijn evenwel slechts gericht tegen de paragrafen 3 en 4 van het nieuwe artikel 61 van de wet van 21 december 1990 houdende statuut van de kandidaat-militairen van het actief kader.

Zij wensen, ten aanzien van artikel 61, § 3, van de wet van 21 december 1990 houdende statuut van de kandidaat-militairen van het actief kader, van het beroep tot vernietiging uit te sluiten, de woorden « De overgangen van de militairen die in dit artikel bedoeld zijn, gebeuren volgens de regels en de procedure vastgelegd in ». Die passage bevestigt op nuttige wijze het principe van de overgang van alle tijdelijke officieren naar het aanvullingskader.

Subsidiair vorderen de verzoekende partijen de vernietiging van de woorden « en de uitvoeringsbesluiten ervan » in artikel 61, § 3, van de wet van 21 december 1990 houdende statuut van de kandidaat-militairen van het actief kader.

Standpunt van de verzoekende partijen

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

Belang van de verzoekende partijen

A.1.2.1. Verzoekers Covyn en Jaupart waren gedurende tien jaar tijdelijk officier bij de landmacht en zijn na het beëindigen van hun wederdienstnemingen nog steeds werkloos. Verzoeker Bamps was eveneens gedurende tien jaar tijdelijk officier. Verzoeker Wolters is thans, en dit nog tot 30 september 1995, tijdelijk officier. Verzoeker Gerardy was tijdelijk onderofficier en verzoeker Mangon is nog steeds, en dit tot 18 oktober 1995, tijdelijk vrijwilliger. Alle verzoekers, met uitzondering van Mangon, namen respectievelijk deel aan examens om over te gaan naar het kader van de beroeps- of de aanvullings(onder)officieren doch kwamen niet voor benoeming in aanmerking en hebben tegen die beslissingen rechtsplegingen bij de Raad van State hangende. Verzoeker Mangon nam met hetzelfde gevolg slechts deel aan examens voor de overgang naar het beroepskader, aangezien

voor zijn rang niet in een aanvullingskader is voorzien.

A.1.2.2. De verzoekende partijen Vereniging van Officieren in Actieve Dienst en Koninklijk Onderling Verbond der Belgische Onderofficieren, beide verenigingen zonder winstoogmerk, behartigen de belangen van alle categorieën van militairen. Hun statuten bepalen als doelstellingen « de verdediging te verzekeren van de rechtmatige belangen van de officieren van de krijgsmacht » (artikel 3 van de statuten van de eerste verzoekende vereniging zonder winstoogmerk) en « om het even welke activiteit te ontplooien die van aard is de verdediging te verzekeren van de rechten en beroeps-, sociale en materiële belangen van haar leden » (artikel 3 van de statuten van de tweede verzoekende vereniging zonder winstoogmerk). De beslissingen om in rechte te treden voor het Hof werden door de raden van bestuur genomen op 25 november en 13 december 1994.

Ontvankelijkheid ratione temporis

A.1.2.3. De verzoekschriften werden binnen de termijn ingesteld, ofschoon de bestreden bepaling, die geldt met terugwerkende kracht tot 1 januari 1991, het vroegere artikel 61 van de wet van 21 december 1990 bevestigt.

Ten gronde

A.1.2.4. De verzoekende partijen voeren een discriminatie aan tussen de verschillende categorieën van tijdelijke militairen, naargelang zij op 1 januari 1991 een dienstanciënniteit hadden van meer of minder dan vier jaar, aangezien zij die op de dag van de inwerkingtreding van de wet minder dan vier jaar in dienst zijn, van ambtswege worden opgenomen bij de aanvullingsmilitairen, indien zij geslaagd zijn voor een (vereenvoudigde en meer objectieve) taalproef en een professionele proef, terwijl de tijdelijke militairen van wie de dienstanciënniteit meer dan vier jaar bedraagt, worden opgenomen in het aanvullingskader « volgens de regels en de procedure vastgelegd in de Wet van 13 juli 1976 en de uitvoeringsbesluiten ervan », wat impliceert dat zij, ten gevolge van de hogere moeilijkheidsgraad van de proeven, moeilijker tot het aanvullingskader konden toetreden.

Het onderscheid tussen beide categorieën van tijdelijke militairen berust op een nieuw en kunstmatig criterium en mist elke pertinentie en logische verantwoording. Tevens is er een onevenredigheid tussen het middel en het doel.

A.1.2.5. Het onderscheid tussen tijdelijke officieren die voor of na 1 januari 1987 in dienst zijn getreden is niet objectief, niet pertinent en niet logisch verantwoord. Het herstel van de « piramide van het personeel » diende te geschieden door een wijziging van de personeelsformatie. Het criterium van de anciënniteit is overigens niet pertinent omdat, vanwege de minimum- en de maximumleeftijd van aanwerving, een « oudere » officier pas 22 jaar kan zijn (indien vier jaar anciënniteit) en een « jongere » officier 36 jaar (met nog geen vier jaar anciënniteit). Om zijn doel te bereiken had de wetgever andere opties kunnen overwegen.

Voor verzoeker Mangon is de toestand nog meer arbitrair omdat hij onder de gelding van de wet van 13 juli 1976 geen mogelijkheid had om over te gaan naar het aanvullingskader.

A.1.2.6. De verzoekende partijen voeren ook subsidiair een middel aan tegen de woorden « en de uitvoeringsbesluiten ervan » in artikel 61, § 3, van de wet van 21 december 1990 zoals gewijzigd door de wet van 20 mei 1994, omdat elke op artikel 159 van de Grondwet gebaseerde rechterlijke controle op die uitvoeringsbesluiten uitgesloten wordt, aangezien die besluiten, die voor de oudere tijdelijke officieren de niet-objectieve criteria voor overgang naar het aanvullingskader bepalen, werden verheven tot een wetskrachtige norm die ontsnapt aan de toepassing van artikel 159 van de Grondwet.

A.1.2.7. De bestreden bepalingen voeren bovendien een discriminatie in doordat de « oudere » tijdelijke militairen door de minister op grond van thans wettelijk bekrachtigde koninklijk besluiten dienen toegelaten te worden tot deelname aan de (subjectieve) examens, terwijl de jongere militairen automatisch worden ingeschreven voor deelname.

A.1.2.8. Ten slotte voeren de verzoekende partijen nog een middel aan tegen artikel 61, § 4, van de wet van 21 december 1990 houdende statuut van de kandidaat-militairen van het actief kader, in zoverre die bepaling afbreuk doet aan het recht om de rechtscolleges te adiëren en aldus verhindert dat onwettige besluiten en instructienota's worden bestreden.

Standpunt van de Ministerraad

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

Ontvankelijkheid ratione temporis

A.1.3.1. De bestreden bepaling is een interpretatieve wetsbepaling, die geen wijziging aanbrengt in de oorspronkelijke bepalingen van artikel 61, derde lid (thans § 3), van de wet van 21 december 1990. Bij die wet werd het tijdelijk kader afgeschaft, maar werden tevens een aantal overgangs- en begeleidingsmaatregelen uitgewerkt, uitgaande van de vaststelling dat niet alle, doch slechts een gedeelte van de tijdelijken kon worden opgenomen in het statutair stelsel. De bepaling dat de recentst aangeworven militairen zouden worden opgenomen in het aanvullingskader was redelijk verantwoord omdat zij in een lagere hiërarchie stonden, zij nog niet hadden kunnen deelnemen aan overgangsexamens en zij enkel naar het aanvullings- en niet langer naar het beroepskader konden overgaan.

Ontvankelijkheid van de door de verenigingen zonder winstoogmerk ingestelde beroepen

A.1.3.2. De vertegenwoordiger van de v.z.w. V.O.A.D. kan als officier die de actieve dienst heeft verlaten, geen effectief lid of bestuurder van de vereniging zonder winstoogmerk zijn en heeft geen specifieke procesbevoegdheid gekregen met toepassing van artikel 13 van de statuten.

A.1.3.3. Op grond van artikel 10 van de statuten van de v.z.w. K.O.V.B.O.O. kan één bestuurder alleen, zonder machtiging van alle bestuurders, niet optreden als procesvertegenwoordiger. De optredende bestuurder is bovendien niet op rechtsgeldige wijze secretaris, zodat het door de betrokkene mede ondertekende stuk niet rechtsgeldig is. Ten slotte blijkt uit artikel 10, e), derde lid, van de statuten dat de rechtsvordering slechts kan worden ingesteld door de voorzitter of de gedelegeerd bestuurder, zodat de raad van bestuur er niet over kan beschikken ten voordele van een derde.

A.1.3.4. Het belang van verzoeker Mangon is onbegrijpelijk en de vraag rijst in hoeverre de Franstalige verzoekers Jaupart, Gerardy en Mangon de taalwetgeving hebben gerespecteerd wat de taal van hun verzoekschrift betreft.

Bijzondere excepties bij het eerste verzoek tot vernietiging

A.1.3.5. Het door de verzoekende partijen gekritiseerde onderscheid vloeit voort uit de artikelen 61 en 62 van de wet van 21 december 1990 houdende statuut van de kandidaat-militairen van het actief kader, terwijl het bestreden artikel 89 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel enkel te beschouwen is als een interpretatieve bepaling van voormeld artikel 61. Bovendien wordt enkel kritiek geleverd op interpretatieve bepalingen die moeten worden geacht steeds deel te hebben uitgemaakt van de wet sedert het ontstaan ervan.

A.1.3.6. Het beroep tot vernietiging beoogt in wezen een nieuwe en gunstiger regeling uit te werken voor de oudere tijdelijke militairen, waardoor andere doelstellingen worden verwezenlijkt dan die welke de wetgever heeft beoogd, zodat het Hof zich op het domein van de opportuniteitsbeoordeling zou begeven. Aangezien een vernietiging van de bestreden bepaling de verzoekende partijen niet nader tot hun doel zal brengen, hebben zij geen belang bij hun vordering.

Bijzondere excepties bij het tweede verzoek

A.1.3.7. De verzoekende partijen leveren slechts kritiek op uitvoeringsbesluiten en administratieve richtlijnen, doch niet op een wettekst. Bovendien kwamen de bestreden woorden « en de uitvoeringsbesluiten ervan » reeds voor in het oorspronkelijke artikel 61, zodat het beroep *ratione temporis* niet ontvankelijk is. Tenslotte zal een eventuele vernietiging van die woorden evenmin de rechtstoestand van de verzoekende partijen verbeteren, vermits na de verwijdering van die woorden de desbetreffende administratieve

overheidsakten verder blijven bestaan.

Ten gronde

A.1.3.8. Het eerste middel mist feitelijke grondslag, enerzijds, omdat er wel degelijk een verband van evenredigheid is tussen doel en middelen, anderzijds, omdat het beginsel van de veranderlijkheid van de dienst in het licht van het openbaar belang wordt geëerbiedigd. Het onderscheidingscriterium is objectief en de verschillende behandeling aanvaardbaar : inzet van jongere militairen en invoering van een overgangsstelsel op basis van sociale overwegingen. Onder het op de « oudere » militairen toepasselijke stelsel waren de kandidaten zeker niet kansloos voor een overgang. Andere argumenten komen over als een loutere opportunitetskritiek.

A.1.3.9. Het derde middel is gericht tegen uitvoeringsbesluiten en bevat geen uiteenzetting waaruit een schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet door artikel 61, § 3, van de wet van 21 december 1990 houdende statuut van de kandidaat-militairen van het actief kader zou blijken.

A.1.3.10. Het vierde middel, waarin wordt geklaagd over een wettelijke regularisatie van instructienota's, mist feitelijke grondslag. In geen geval is aangetoond op welke wijze de tijdelijke militairen beroofd zouden worden van « grondwettelijk gewaarborgde rechtsmiddelen ».

A.1.3.11. In het tweede middel, dat gericht is tegen de woorden « en de uitvoeringsbesluiten ervan » in artikel 61, § 3, van de wet van 21 december 1990 wordt niet aangetoond op welke wijze het gelijkheidsbeginsel geschonden zou zijn door de bestreden woorden. Het middel moet onontvankelijk worden verklaard bij gebrek aan duidelijkheid. De verwijzing naar uitvoeringsbesluiten beoogt geenszins de inhoud van de (bestaande) besluiten te regulariseren. Die passage wijst enkel expliciet op het feit dat nog nadere regels moeten worden vastgesteld in uitvoeringsbesluiten. Op geen enkele wijze wordt de toepassing van artikel 159 van de Grondwet ten aanzien van administratieve overheidsakten uitgesloten.

A.1.3.12. Ten slotte vraagt de Ministerraad het Hof, indien het toch tot vernietiging zou besluiten, de gevolgen van de vernietigde bepaling te handhaven tot de datum van publikatie van de bestreden bepaling in het *Belgisch Staatsblad*, omdat « een blind doorgevoerde vernietiging tot een verregaande desorganisatie van het personeelsbeheer van de krijgsmacht zou leiden ».

Memorie van antwoord van de verzoekende partijen

A.1.4.1. De exceptie van onontvankelijkheid wegens gebrek aan procesbekwaamheid van de vertegenwoordiger van de v.z.w. V.O.A.D. wordt verworpen : de hoedanigheid als actief officier wordt in aanmerking genomen bij de *aanvaarding* van een nieuw lid, zoals bepaald in artikel 6 van de statuten. Ten aanzien van betrokkene is geen enkele maatregel van ontslag of uitsluiting getroffen; meer nog, hij werd aangesteld tot algemeen bestuurder. Zelfs indien zijn ontslag als officier van ambtswege zou leiden tot zijn ontslag als lid van de vereniging zonder winstoogmerk, dan nog blijft zijn statutaire aanwijzing als bestuurder, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad*, tegenstelbaar aan derden, en bijgevolg aan de Ministerraad. Bovendien betwist de betrokkene zijn ontslag als militair, waartegen hij een exceptie van onwettigheid heeft opgeworpen, die door het Hof voorafgaandelijk zou moeten worden opgelost.

Eveneens ongegrond is de exceptie ten aanzien van de v.z.w. K.O.V.B.O.O., vermits in het *Belgisch Staatsblad* van 15 oktober 1992 F. Beun vermeld staat als gevolmachtigd bestuurder en penningmeester, zodat hij op grond van de statuten bevoegd is de rechtsvorderingen in naam van de raad van bestuur in te stellen. Ingevolge het ontslag van de bestuurder-secretaris, is in het *Belgisch Staatsblad* van 26 november 1992 verschenen dat F. Beun secretaris-penningmeester en gevolmachtigd bestuurder is.

Ten aanzien van verzoekers Jaupart, Gerardy en Mangon wordt niet ingezien welke wetsbepaling hen zou verplichten in hun verzoekschrift de Franse taal te gebruiken.

A.1.4.2. De exceptie van onontvankelijkheid *ratione temporis* en *materiae* ten aanzien van het eerste verzoek wordt verworpen : de bestreden bepaling is gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 21 juni 1994 en bij de beoordeling van die bepaling mag het in 1990 opgestelde artikel 62 worden betrokken. Ook de excepties tegen het tweede verzoek worden om identieke redenen verworpen.

A.1.4.3. Ten gronde handhaven de verzoekende partijen hun bezwaren tegen het « subjectief wedstrijdsysteem » dat geldt voor de « oudere » tijdelijke militairen en het « objectief examensysteem » ten gunste van « jongere » tijdelijke militairen. Tevens behouden zij hun vragen bij de draagwijdte van de verwijzing naar « de uitvoeringsbesluiten » van de wet van 1976.

A.1.4.4. De verzoekende partijen verwerpen in ieder geval een handhaving van de gevolgen in geval van vernietiging van de bestreden bepaling en voeren een aantal feitelijke gegevens aan waaruit blijkt dat *in concreto* niet zeer veel « oudere » tijdelijke officieren en onderofficieren (respectievelijk 235 en 22) in aanmerking komen voor de opneming in het aanvullingskader. Subsidiair vragen de verzoekende partijen de gevolgen hoogstens te handhaven ten aanzien van de tijdelijke militairen die aan geen enkele overgangsproef hebben deelgenomen, waardoor het aantal slinkt tot 37 officieren.

In de zaak met rolnummer 793

Standpunt van de verzoekende partijen

A.2.1. Het middel gericht tegen de artikelen 73, 2°, en 100, 1° en 2°, van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 11, 24, § 5, 127 en 182 van de Grondwet, doordat wettelijke bepalingen betreffende de Koninklijke Militaire School en met betrekking tot de vorming van kandidaat-beroepsofficieren worden opgeheven, zonder andere wetsbepalingen in de plaats te stellen, en daarentegen een delegatie aan de Koning wordt toegekend, terwijl die bevoegdheid door de artikelen 24, § 5, en 127 van de Grondwet is voorbehouden aan de federale wetgever en de decreetgever en, wat betreft de rechten en plichten van personen met een militaire hoedanigheid, krachtens artikel 182 van de Grondwet is voorbehouden aan de federale wetgever en niet aan de Koning.

Tevens wordt aldus een discriminatie in het leven geroepen tussen beroepsofficieren wier statuut door de wetgever wordt bepaald en de nieuwe generatie beroepsofficieren - voor zover zij in de Koninklijke Militaire School worden gevormd - van wie het statuut door de Koning wordt bepaald.

Standpunt van de Ministerraad

A.2.2.1. Na zijn standpunt ten aanzien van de onontvankelijkheid van het verzoekschrift namens de v.z.w. V.O.A.D. wegens afwezigheid van procesbekwaamheid ten aanzien van de vertegenwoordiger te hebben herhaald (cf. *supra*, A.1.3.2), verklaart de Ministerraad dat de toepasselijkheid van artikel 24, § 5, van de Grondwet op de Koninklijke Militaire School betwistbaar is, zoals overigens blijkt uit arresten van het Arbitragehof. Subsidiair wordt aangevoerd dat uit de tekst van artikel 24, § 5, van de Grondwet niet kan worden afgeleid dat het specifiek aspect « te onderwijzen leerstof » door de wet *sensu stricto* dient te worden bepaald.

A.2.2.2. Het Hof lijkt onbevoegd zich uit te spreken over een schending van artikel 182 van de Grondwet, zelfs niet via artikel 127 van de Grondwet. De verzoekende partij voert niet aan waarin de schending van artikel 182 bestaat en bijgevolg is het middel niet ontvankelijk. Overigens wordt niet ingezien op welke wijze die bepaling, die onder meer stelt dat de rechten en de verplichtingen van de militairen bij wet dienen te worden geregeld, zou kunnen zijn geschonden. Daartoe wordt verwezen naar artikel 1bis, § 2, van de wet van 18 maart 1838, waar eveneens uitdrukkelijk wordt verwezen naar de bepaling van de leerprogramma's « alle wapens » die door de Koning worden bepaald, waartegen de Raad van State nooit enig grondwettigheidsbezwaar opperde.

A.2.2.3. In zoverre een schending van het gelijkheidsbeginsel en van het discriminatieverbod wordt aangevoerd tussen de kandidaat-licentiaten, wier programma bij koninklijk besluit wordt vastgesteld, en de kandidaat-ingenieurs, wier programma bij wet wordt vastgesteld, is het middel onvoldoende duidelijk ten aanzien van het daarin vervat liggende discriminerende karakter, te meer daar voor de kandidaat-licentiaten in de tekst van de wet uitdrukkelijk wordt verwezen naar het niveau van de universitaire studie tot het behalen van het wetenschappelijk diploma van licentiaat. De bevoegdheidsopdracht aan de Koning tot vaststelling van de inhoud van programma's, gekoppeld aan de wettelijke bepaling van waarborgen van gelijke inhoud, werd door de Raad van State grondwettig geoordeeld.

In de zaak met rolnummer 795

Standpunt van de verzoekende en tussenkomende partij

A.3.1. In de zaak met rolnummer 795 wordt door Ph. Vande Casteele, gewezen beroepsofficier, die in 1988 zijn ontslag uit het leger heeft aangeboden, dat aanvankelijk werd geweigerd omdat hij niet beantwoordde aan de door hem onwettig geachte en in een reglement vervatte « rendementsvoorwaarden » voor een dergelijk ontslag, de vernietiging gevorderd van artikel 13 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel. Een memorie van tussenkomst werd ingediend door A. Beerts, officier, aan wie eveneens het ontslag werd geweigerd wegens het niet voldoen aan de rendementsvoorwaarden.

De rendementsvoorwaarden waren aanvankelijk ingeschreven in een administratieve richtlijn en werden in de wet van 1 maart 1958 opgenomen door het bestreden artikel, dat evenwel slechts in werking zal treden op de

door de Koning vast te stellen datum (artikel 103 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel).

A.3.2.1. Het bestreden artikel 13 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel schendt vooreerst de artikelen 10 en 11 van de Grondwet omdat het de verzoekende partij berooft van essentiële jurisdictionele waarborgen die op algemene wijze door de Grondwet en de wetten aan alle rechtzoekenden worden toegekend, omdat in werkelijkheid een administratieve richtlijn wordt bekrachtigd en aldus voor in het verleden gerezen geschillen waarin verzoeker betrokken is, de bevoegdheid van de hoven en rechtbanken en de Raad van State wordt aangetast, nu de controle van het Arbitragehof, zowel naar aanleiding van een beroep tot vernietiging als van een prejudiciële vraag, beperkter is.

A.3.2.2. Het bestreden artikel 13 schendt ook de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, gelezen in samenhang met de artikelen 6 en 13 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Het wetgevend ingrijpen in hangende procedures berooft de verzoekende partij van een aantal proceswaarborgen, wat afbreuk doet aan de « gelijkheid van wapens ». De onbevoegdheid van de Raad van State impliceert rechtsweigerings, wat een bijzondere vorm van het overschrijden van de redelijke termijn is.

Ook artikel 13 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens is geschonden, omdat er geen effectief rechtsherstel meer kan worden aangeboden. Door de administratieve reglementering worden de verdragen van de Internationale Arbeidsorganisatie (I.A.O.) betreffende het absolute verbod en de volledige afschaffing van dwangarbeid geschonden, wat voor de Raad van State kon worden aangevoerd. Het uitdrukkelijke verbod van dwangarbeid is ook toepasselijk op militairen van het actief kader, vermits alleen de regelen vervat in de wetten op de dienstplicht aan de toetsing aan het verdrag nr. 29 ontsnappen. Die bepaling heeft tevens een standstill-gevolg : de Belgische wetgever kon geen nieuwe vormen van dwangarbeid invoeren, zoals geschiedde bij de bestreden bepaling. Op grond van de artikelen 4, 14 en 60 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens werd die verbodsbepaling van de verdragen van de Internationale Arbeidsorganisatie in het Europees Verdrag voor de rechten van de Mens geïncorporeerd. Artikel 60 sluit iedere mogelijke twijfel uit door uitdrukkelijk voorrang te geven aan de expliciet « vrijere » bepalingen van de verdragen nrs. 29 en 105, evenals aan de interne Belgische wetgeving, die tot en met de bestreden interpretatieve wet niet in (wettelijke) « rendementsvoorwaarden » voorzag. Verzoeker herinnert er tevens aan dat luidens artikel 182 van de Grondwet alleen de wetgever de rechten en plichten van de militairen kan bepalen.

A.3.3.1. Tussenkomen partij Beerts voert eveneens de schending aan van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, afzonderlijk en in samenhang gelezen met artikel 48 van het Verdrag van Rome, artikel 2, 2°, van het I.A.O.-verdrag nr. 29 houdende verbod van dwangarbeid, de artikelen 4 en 60 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de artikelen 12 en 23 van de Grondwet.

A.3.3.2. Artikel 48, lid 3, *littera* a, van het E.G.-Verdrag is geschonden omdat de tussenkomen partij, die een aanbod van tewerkstelling bij een bank heeft, verhinderd wordt op dat aanbod uit de privé-sector in te gaan omdat die partij wegens de niet-ervulling van de rendementsvoorwaarden geen ontslag uit het leger kan verkrijgen, tenzij met blootstelling aan strafrechtelijke vervolging wegens desertie. Tevens wijst ook die partij op de verdragen nrs. 29 en 105 van de Internationale Arbeidsorganisatie, die geschonden zijn nu onrechtmatige beroepsprestaties worden geëist op straffe van (militaire) strafrechtelijke en tuchtrechtelijke sancties en vericht tegen de wil van de betrokkenen, die door hun ambtsontheffing uit het actief kader schriftelijk te kennen hebben gegeven dat ze zich niet meer vrijwillig zullen aanbieden voor beroepsprestaties in het actief kader. De in artikel 2, 2°, *littera* a, van het verdrag nr. 29 opgenomen « escape-clausule » is niet van toepassing omdat zowel volgens recente verklaringen van de Minister van Landsverdediging als volgens de toelichting bij voormelde bepaling van een commissie van deskundigen van de I.A.O., de prestaties van beroepsofficieren niet worden vervuld ter uitvoering van de militaire dienstplicht en bijgevolg niet vallen onder de uitzondering van artikel 2, 2°, *littera* a, van voormeld verdrag.

Tevens is artikel 23 van de Grondwet geschonden, dat uitdrukkelijk het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid waarborgt; het recht op arbeid en de vrije beroepsuitoefening zijn de tegenpool van dwangarbeid. Ontslagvoorwaarden die vroeger een bij artikel 182 van de Grondwet voorgeschreven wettelijke grondslag misten, kunnen in 1994 noch toegepast, noch ingevoerd worden zonder artikel 23 van de Grondwet te miskennen. Ook de schending van artikel 12 van de Grondwet moet worden opgeworpen omdat dwangarbeid ook een aantasting van de fysieke vrijheid van de persoon is.

Standpunt van de Ministerraad

A.3.4.1. Vooreerst dient te worden opgemerkt dat de in de bestreden bepaling vervatte regel, die destijds opgenomen was in een administratieve richtlijn waarvan de wettigheid werd aangenomen door de Raad van State in het arrest nr. 40.331 van 16 september 1992, thans een algemene wettelijke richtlijn is, waarvan de Minister van Landsverdediging kan afwijken op basis van de concrete elementen van het dossier en bij de uitoefening van zijn discretionaire bevoegdheid.

A.3.4.2. Verzoekende partij is niet langer beroepsofficier en heeft bijgevolg geen belang meer bij het bestrijden van de bepaling van artikel 13 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel.

A.3.4.3. Van een « legalisering » van een onwettige administratieve richtlijn was zeker geen sprake, vermits de Raad van State reeds in een arrest van 16 september 1992 die richtlijn niet als zijnde onwettig had beoordeeld. De wetgever beoogde alleen meer rechtszekerheid te bieden. Evenmin is het bestreden artikel onmiddellijk van toepassing, noch heeft het retroactieve werking : verzoekers vorderingen voor de Raad van State zullen dan ook behandeld worden met toepassing van de toen vigerende wetgeving.

A.3.4.4. De schending van artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens wegens « rechtsweigering » moet worden verworpen, omdat de nieuwe bepaling niet op de destijds hangende geschillen van toepassing zal zijn. Waarin de rechtsweigering bestaat, is voor de Ministerraad helemaal niet duidelijk.

A.3.4.5. Verzoekende partij heeft geen belang meer bij het aanvoeren van een schending van artikel 13 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, gelezen in samenhang met artikel 4, omdat zij thans, ten gevolge van haar ontslag, niet kan worden geacht nog langer « dwangarbeid » te verrichten.

Evenmin is sprake van enige « dwangarbeid » in de zin van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Het begrip vereist dat arbeid wordt uitgevoerd tegen de wil van de betrokkene en dat de verplichting onjuist is en opgedrongen wordt. De verzoeker, die in alle vrijheid heeft gekozen voor het militaire beroep en voor het ambt van officier in het bijzonder, kan zich onmogelijk op « dwangarbeid » of « dienstbaarheid » beroepen.

Ook de verdragen nrs. 29 en 105 van de Internationale Arbeidsorganisatie zijn niet geschonden. Ofschoon de commissie van deskundigen van de organisatie, die de verdragen interpreteert en aanbevelingen doet, van oordeel was dat het verbod van dwangarbeid van toepassing was op beroepsmilitairen, erkende zij dat beroepsmilitairen hun verbintenis op vrijwillige basis aangaan en dat er daarom in principe geen sprake kan zijn van « dwangarbeid ». De commissie onderstreepte dat het feit dat men geen zekerheid heeft om zijn ontslag te verkrijgen binnen een redelijke opzeggingst termijn, in strijd is met het verdrag nr. 29. Op geen enkel ogenblik is België door de I.A.O. veroordeeld. Er is integendeel een constructieve dialoog geweest met de commissie van deskundigen, die geleid heeft tot een aantal verbeteringen die, minstens impliciet, werden aanvaard.

Vermits verzoekers rechten en vrijheden niet werden geschonden, kan hij zich evenmin op artikel 13 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens beroepen. Zelfs indien dat wel zo was, zou hij nog recht hebben op de door die bepaling gewaarborgde daadwerkelijke rechtshulp.

In de zaak met rolnummer 796

A.4.1. In de zaak met rolnummer 796 worden een aantal bepalingen aangevochten luidens welke alle militairen van het actief kader wier ontslag werd aanvaard of wier (weder)dienstneming verstreken is, van ambtswege worden opgenomen in het reservekader, behoudens de gepensioneerden, die een vrije keuze behouden om al of niet toe te treden tot het statuut van reservemilitair.

Standpunt van de verzoekende partijen

A.4.2.1.1. De bestreden bepalingen houden een schending in van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, afzonderlijk en in samenhang gelezen met artikel 23, § 2, 1°, van de Grondwet, artikel 2 van het I.A.O.-verdrag nr. 29 betreffende de gedwongen of verplichte arbeid, artikel 1 van het I.A.O.-verdrag nr. 105 betreffende de afschaffing van gedwongen arbeid, de artikelen 4, 14, 15 en 60 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de

Mens, artikel 48 van het E.G.-Verdrag en artikel 1 van het Europees Sociaal Handvest, doordat het destijds gewaarborgde recht tot opnemning in het reservekader wordt omgevormd tot een verplichting tot opnemning.

A.4.2.1.2. Destijds gold een vrije keuze van opnemning in het reservekader, behalve voor bepaalde mannelijke militairen van het hulpkader en het tijdelijke kader. Het streven naar gelijke behandeling van mannen en vrouwen in de wet van 20 mei 1994 is op zich lovenswaardig maar verantwoordt nog niet dat alle militairen van het actief kader bij hun ambtsontheffing thans verplicht zouden worden toe te treden tot het reservekader, terwijl het evenzeer mogelijk is alle militairen, mannen en vrouwen, een gelijke vrije keuze te waarborgen. In de tijd is er tevens een discriminatie, enerzijds, tussen de beroeps- en aanvullingsmilitairen, anderzijds, tussen de vrouwelijke militairen, naargelang ze voor of na 20 mei 1994 het leger verlieten. De ambtshalve opnemning in het reservekader en de automatische onderworpenheid aan het militair tucht- en strafrecht tijdens de activiteiten van het reservekader, zijn dermate verregaande maatregelen dat ze kennelijk zwaar zijn en als onredelijk dienen te worden beschouwd, onder meer door de weerslag op het persoonlijk, sociaal en privé-leven van bepaalde reservemilitairen en op hun nieuwe beroepsactiviteiten. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt nergens waarom men een beroep zou moeten doen op een verplichte opnemning in het reservekader.

A.4.2.1.3. Tevens vormen de bestreden bepalingen een schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, gelezen in samenhang met internationale verdragsbepalingen die België binden, zoals uiteengezet *sub* A.3.2.2 en A.3.3.2. In zoverre de wetgever zich zou beroepen op artikel 15 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, dient het Hof na te gaan of men geen misbruik heeft gemaakt van de mogelijkheid om de uitzonderingsmaatregelen te nemen waarin die bepaling voorziet.

Evenzeer zijn de bepalingen in strijd met « de vrije keuze van beroepsarbeid » in de zin van artikel 23, derde lid, 1°, van de Grondwet, en met de « vrije keuze om in te gaan op concrete werkaanbiedingen », omdat de militaire verplichtingen die voortvloeien uit de verplichte opnemning in het reservekader van die aard zijn dat zij minstens *de facto* die vrije keuze beperken.

A.4.2.2. Tevens schenden de artikelen 22, § 1, tweede lid, en 23, tweede lid, van de wet van 20 mei 1994 houdende het statuut van de militairen korte termijn de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, omdat de militairen korte termijn in het actief kader slechts worden bevorderd bij wijze van aanstelling, na met vrucht hun vorming beëindigd te hebben, en zij pas benoemd kunnen worden in een graad op het ogenblik dat zij van ambtswege naar het reservekader worden gezonden.

Standpunt van de Ministerraad

A.4.3.1. Om dezelfde redenen als hiervoor is uiteengezet is het beroep van de v.z.w. V.O.A.D. en de v.z.w. K.O.V.B.O.O. niet ontvankelijk, of minstens geldt hun belang enkel ten aanzien van respectievelijk de bepalingen die betrekking hebben op de officieren en de onderofficieren. Verzoekers Carion, Bleyfuesz en Mangon dienden hun verzoekschrift in het Frans op te stellen en hebben evenmin als verzoeker Berwouts belang bij de vernietiging van bepalingen die betrekking hebben op onderofficieren en vrijwilligers, respectievelijk op officieren en onderofficieren, en betreffende het statuut van de militairen militairen korte termijn, vermits zij niet tot dat kader behoren.

A.4.3.2.1. Het statuut van de militairen korte termijn werd gecreëerd om de afschaffing van het tijdelijk kader en van de dienstplicht te compenseren, teneinde de voortdurende verjonging van de kaders en van de troep in de operationele eenheden te waarborgen en het opbouwen en het handhaven van een onontbeerlijke reserve-component mogelijk te maken.

A.4.3.2.2. Het onderscheid met de gepensioneerde militairen, die vrijwillig kunnen toetreden tot het reservekader, is redelijk verantwoord omdat die categorie van militairen een volledige loopbaan achter de rug heeft. Zij die geen volledige loopbaan in het actief kader kunnen bewijzen, zijn er in principe toe gehouden de militaire loopbaan voort te zetten en zelfs zo zij in het reservekader ontslagen worden, zijn zij gedurende enkele jaren gehouden tot militaire verplichtingen in de reserve, op basis van de gecoördineerde dienstplichtwetten. Beweren dat alleen dienstplichtigen verplicht werden in de krijgsmacht te dienen, is in strijd met de teksten betreffende het reservekader. De gewezen onderofficieren die niet tot het reservekader toetraden en alle gewezen vrijwilligers waren gehouden om gedurende vijftien jaar militaire verplichtingen te vervullen in het kader van de gecoördineerde dienstplichtwetten.

A.4.3.2.3. De ongelijke behandeling van militairen voor en na 20 mei 1994 is geen discriminatie, want de bestaande wetgeving kan te allen tijde worden aangepast met het oog op het algemeen belang.

A.4.3.2.4. Talrijke argumenten van de verzoekende partijen houden geen steek. In tegenstelling tot wat verzoekers suggereren bestaat er geen motiveringsplicht bij elke wetsbepaling in de huidige stand van de wetgeving. Bovendien begeven de verzoekende partijen zich vaak op het vlak van de politieke opportuniteit. De verplichtingen (enkel eventuele wederoproeping) in het reservekader moet men slechts beschouwen als een verplichte militaire dienst met het oog op het algemeen belang en zeker niet als dwangarbeid in de zin van de I.A.O.-verdragen of van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ofschoon wederoproeping in het reservekader niet uitgesloten zijn, moet men opmerken dat thans geen gewone wederoproeping worden georganiseerd en dat, indien dat wel zou gebeuren, de verplichtingen in het reservekader in alle redelijkheid verantwoord zijn ten aanzien van het door de wetgever nagestreefde doel, namelijk bij afwezigheid, in de toekomst, van dienstplichtigen een reserve handhaven. Overigens werd nog nooit het door een reserveofficier of een reserveonderofficier aangeboden ontslag geweigerd. Reserveofficieren en -onderofficieren worden in hun burgerlijke loopbaan dan ook zelden gehinderd door tot het reservekader te behoren, integendeel zelfs, vermits het in vele gevallen een troef is.

Ten slotte mag worden gewezen op het feit dat de militairen korte termijn zich expliciet en vrijwillig ertoe verbonden hebben eventueel onderworpen te zijn aan militaire verplichtingen en mogelijke wederoproeping, wat blijkt uit punt 4 van de (weder)dienstsneemingsakte die zij vrijwillig hebben ondertekend.

A.4.3.3. Er is geen schending van het gelijkheidsbeginsel door de artikelen 22, § 1, eerste lid, en 23, tweede lid, van de wet van 20 mei 1994 houdende het statuut van de militairen korte termijn omdat de militairen korte termijn één specifieke objectieve categorie vormen waarvoor geen echte loopbaan is weggelegd, zij de jonge dienstplichtigen vervangen en een reserve voeden. Hun verplichtingen houden niet op bij het einde van hun (weder)dienstsneeming. Bovendien wordt bij een latere benoeming in het reservekader rekening gehouden met de vroegere prestaties bij de vaststelling van de anciënniteit.

Memorie van antwoord van de verzoekende partijen

A.4.4. Een recent stuk van de chef van de generale staf wordt voorgelegd, waaruit blijkt dat een nieuwe statuutswijziging betreffende het reservekader ophanden is en waarin aan de reserveofficieren en onderofficieren wordt gevraagd of zij al of niet op actieve wijze wensen deel te nemen aan de prestaties van het reservekader, en

dit met het oog op een wetswijziging.

In de zaak met rolnummer 799

A.5.1.1. Artikel 5bis van de wet van 23 december 1955 betreffende de hulpofficieren van de luchtmacht, piloten en navigatoren wordt betwist in zoverre een nieuwe plicht om te dienen in het kader korte termijn en een terugbetalingsplicht worden ingevoerd en in zoverre de kandidaat die niet wordt aanvaard als officier of onderofficier korte termijn, verplicht zou worden te dienen als vrijwilliger korte termijn, wat alleen kan gebeuren op vrijwillige en financieel ongedwongen basis.

A.5.1.2. Artikel 9 van de wet van 23 december 1955, artikel 21 van de wet van 1 maart 1958, artikel 23 van de wet van 27 december 1961 en artikel 17 van de wet van 12 juli 1973 worden betwist omdat hierdoor een ontslag kan worden geweigerd, de «rendementsvoorwaarden» worden geregulariseerd en een terugbetalingsplicht wordt ingevoerd.

A.5.1.3. De artikelen 16, § 3, en 26bis van de wet van 21 december 1990 worden aangevochten in zoverre «niet-geslaagde kandidaten» voor de keuze worden geplaatst om terug te betalen of te dienen in het kader korte termijn. Evenmin kan worden aanvaard dat voortaan de terugbetaling van het loon en de studiekosten wordt gevorderd.

A.5.1.4. Ten slotte wordt de vernietiging gevorderd van de artikelen 1 en 14 van de wet van 20 mei 1994 houdende statuut van de militairen korte termijn, die verwijzen naar de plicht te dienen in het kader korte termijn en die bij wijze van gevolgtrekking dienen te worden vernietigd, om de rechtszekerheid te waarborgen.

Standpunt van de verzoekende partijen

A.5.2.1. De bestreden bepalingen houden een schending in van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, afzonderlijk en in samenhang gelezen met artikel 23, § 2, 1°, van de Grondwet, artikel 2 van het I.A.O.-verdrag nr. 29 betreffende de gedwongen of verplichte arbeid, artikel 1 van het I.A.O.-verdrag nr. 105 betreffende de afschaffing van gedwongen arbeid, de artikelen 4, 14, 15 en 60 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, artikel 48 van het E.G.-Verdrag en artikel 1 van het Europees Sociaal Handvest, doordat het destijds gewaarborgde recht tot opnemning in het reservekader wordt omgevormd tot een verplichting tot opnemning.

A.5.2.2. Het gelijkheidsbeginsel is geschonden in zoverre door de invoering van de rendementsvoorwaarden de wetgever afbreuk heeft gedaan aan het principe van de volledige en permanente bescherming en van de onschendbaarheid van het loon, wat een discriminatie inhoudt met alle andere Belgische onderdanen, die geen enkele rekenschap verschuldigd zijn voor het ontvangen loon tijdens de vormingsperiode, zoals «rijkswachters in vorming» en de «kandidaten-officieren-ingenieur».

A.5.2.3. De weigering van ambtsontheffing, de regularisering van de rendementsvoorwaarden en de verplichting tot terugbetaling van loon en studiekosten, zijn verregaande maatregelen, die kennelijk zwaar zijn en als onredelijk dienen te worden beschouwd. In de voorheen bestaande wetgeving was het mogelijk dat militairen van het actief kader vrij, financieel ongedwongen en zonder enige plicht tot opnemning in een ander kader, bepaalden of ze hun verzoek om ambtsontheffing uit het actief kader indienden, zodat thans de artikelen 10 en 11 van de Grondwet zijn geschonden.

A.5.2.4. De bestreden bepalingen schenden de voormelde internationale verdragsbepalingen betreffende het verbod op dwangarbeid. Nooit werd aanvaard dat militairen van het actief kader wier ambtsontheffing geweigerd wordt, of die niet aanvaardden de loon- en studiekosten terug te betalen, dienstplichtigen zouden worden, zodat de «escape-clausule» in die verdragsbepalingen, die de toepassing ervan uitsluiten voor elke militaire dienstplicht, niet kan worden aangevoerd.

A.5.2.5. In het bijzonder voeren de verzoekende partijen een schending aan van de artikelen 10, 11 en 23 van de Grondwet, gelezen in samenhang met artikel 48 van het Verdrag van Rome. De militairen die naar een aangeboden betrekking solliciteren, mogen niet belemmerd worden door het perspectief van de weigering van ambtsontheffing, noch door de kosten die zij bij hun ambtsontheffing dienen terug te betalen. Hetzelfde geldt voor de militairen die na het niet slagen voor een statutaire vorming, te kennen geven dat ze niet op vrijwillige

basis in het actief kader (korte termijn) wensen te worden opgenomen.

In zoverre een overgang naar de privé-sector wordt beoogd, is ook artikel 48 van het E.G.-Verdrag geschonden omdat de ambtsontheffing onmogelijk wordt gemaakt, of minstens wordt ontraden op morele en financiële gronden.

A.5.2.6. Ten slotte zijn ook de artikelen 10, 11, 23 en 24, § 3, van de Grondwet, gelezen in samenhang met artikel 2 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, dat een rechtstreeks afdwingbare standstill-verplichting inhoudt, geschonden door de bestreden bepalingen, met uitzondering van de artikelen 5 en 9 van de wet van 23 december 1955. De aangevoerde bepalingen zijn immers ook van toepassing op het onderwijs verstrekt aan de kandidaat-militairen, zowel in de Koninklijke Militaire School, als in de universiteiten, de hogescholen en de onderofficierscholen. Ten aanzien van die laatste soort van scholen, doen de bestreden bepalingen afbreuk aan de artikelen 10, 11 en 24, § 3, van de Grondwet, die waarborgen dat geen compensatie kan worden opgelegd voor de genoten schoolvorming in het raam van de leerplicht.

De standstill-verplichting in artikel 2 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten is eveneens geschonden. De federale wetgever kon er ook voor opteren de kandidaten hun opleiding te laten genieten aan de universiteiten en de kandidaten mogen er geenszins voor opdraaien dat de federale wetgever verkoos die vorming te behouden in de Koninklijke Militaire School. Aangezien de gemeenschappen geen enkele wederprestatie kunnen vragen voor de verstrekte academische vorming, is het gelijkheidsbeginsel geschonden. Evenzeer is die verdragsbepaling geschonden doordat thans strengere wettelijke bepalingen worden ingevoerd. De geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs komt aldus in het gedrang. Er zou slechts een inschrijvingsgeld kunnen worden gevraagd dat gelijkwaardig is aan dat van de universiteiten.

Het invoeren van rendementsvoorwaarden, van de restitutieplicht en van de alternatieve plicht om te dienen in het kader korte termijn voor de niet-geslaagde kandidaten, schendt de standstill-verplichting.

Standpunt van de Ministerraad

A.5.3.1. Onverminderd de ontvankelijkheidsexcepties, zoals die ook in andere zaken werden opgeworpen, verwierpt de Minis terraad de stelling dat in het vroegere stelsel de ambtsontheffing zonder enige belemmering zou hebben plaatsgevonden. Hij wijst erop dat de bestreden regeling veel voordeliger is, vermits de militair steeds zijn ontslag kan verkrijgen als hij aan de rendementsvoorwaarden beantwoordt, behoudens uitdrukkelijk gemotiveerde uitzonderingen. In ieder geval heeft de wetgever de bevoegdheid om statutaire wijzigingen aan te brengen.

In geen van de bestreden bepalingen wordt de terugbetaling van (een deel van) het loon vooropgesteld, doch enkel van « vormingskosten » en « premies ». Militairen wier ontslag wordt aanvaard vooraleer zij voldaan hebben aan de rendementsvoorwaarde, hebben een vrijwillige keuze gedaan tussen het betalen van een deel van de vormingskosten en/of premies en het volbrengen van de rendementsperiode, waaruit een vrije keuze van loonbesteding volgt. Ook voor officieren van de rijkswacht gelden dezelfde beginselen bij ambtsontheffing. Er kan geen sprake zijn van een miskenning van de vrije keuze van arbeid omdat de militairen vrij hebben gekozen voor hun beroep en zij worden geacht te weten dat hun rechten en plichten kunnen worden gewijzigd overeenkomstig het principe van de veranderlijkheid van de openbare dienst, zodat het niet kan dat zij, als het hun past, eenzijdig hun statutaire situatie kunnen opzeggen. Andere beweringen zijn zuivere opportunistische opmerkingen, die niet vallen onder het toezicht van het Hof.

A.5.3.2. Er is evenmin sprake van een schending van de I.A.O.-verdragen nrs. 29 en 105, noch van een schending van de bepalingen van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens met betrekking tot het verbod van dwangarbeid : het hanteren van een beheersregel die voorziet in een rendementsvereiste, kan niet worden gelijkgesteld met dwangarbeid.

A.5.3.3. In zoverre de schending van artikel 48 van het E.G.-Verdrag wordt aangevoerd, wordt opgemerkt dat luidens die bepaling beperkingen op het vrije verkeer van werknemers mogelijk zijn die gerechtvaardigd zijn uit hoofde van de « openbare orde » en door veiligheidsoverwegingen. Men kan bezwaarlijk aannemen dat een militair die in volle vrijheid voor dat beroep heeft gekozen en die geacht wordt te weten dat de indiensttreding voor hem specifieke rechten en plichten doet ontstaan, als het hem past zijn statutaire situatie eenzijdig kan

opzeggen. Overigens stelt artikel 48, lid 4, van voormeld verdrag, expliciet dat het vrije verkeer van werknemers niet van toepassing is op de overheidsdienst en bevestigt aldus de beperkingen op de vrijheid, waarnaar artikel 48, lid 3, verwijst. In dezelfde gedachtengang is ook artikel 1 van het Europees Sociaal Handvest niet geschonden.

A.5.3.4. In zoverre de schending van artikel 24, § 3, van de Grondwet en van artikel 13, *juncto* artikel 2 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten wordt aangevoerd, dient de vraag te worden gesteld of dat laatste verdrag van toepassing is op het *sui generis* ingesteld onderwijs ten voordele van militairen. Indien dat verdrag erop van toepassing zou zijn, dan zou een ieder die dat wenst in de Koninklijke Militaire School of een school voor onderofficieren gedoopte cursussen moeten kunnen volgen en er afstuderen. De toegang tot het onderwijs in het kader van de krijgsmacht is kosteloos en algemeen toegankelijk, voor zover men voldoet aan de gestelde voorwaarden.

- B -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid van de beroepen ingesteld door de v.z.w.'s V.O.A.D. en K.O.V.B.O.O.

B.1.1. In de zaken met rolnummers 793, 796, 797, 798 en 799 betwist de Ministerraad de ontvankelijkheid van de beroepen tot vernietiging ingesteld door de v.z.w. Vereniging van Officieren in Actieve Dienst, vertegenwoordigd door haar gedelegeerd bestuurder, omdat de betrokkene, als gewezen officier van de krijgsmacht, niet langer de voorwaarde vervult om, luidens artikel 6, *littera a*, eerste lid, van de statuten van de vereniging, te kunnen worden aanvaard als effectief lid en bijgevolg niet langer gedelegeerd bestuurder kan zijn noch de vereniging in rechte kan vertegenwoordigen.

B.1.2. De persoon die op het ogenblik van zijn toelating tot de verzoekende vereniging zonder winstoogmerk, de door artikel 6, *littera a*, van de statuten voorgeschreven voorwaarden vervulde, om effectief lid te zijn, kan die hoedanigheid slechts verliezen in de gevallen waarin de statuten uitdrukkelijk hebben voorzien.

In geen bepaling van de statuten wordt voorzien dat het verlies van de hoedanigheid van officier in actieve dienst automatisch leidt tot het verlies van de hoedanigheid van effectief lid van de vereniging.

De exceptie kan niet worden aangenomen.

B.2.1. In de zaken met rolnummers 796, 797 en 798 betwist de Ministerraad de ontvankelijkheid van de beroepen tot vernietiging ingesteld door de v.z.w. Koninklijk Onderling Verbond der Belgische Onderofficieren, doordat één bestuurder alleen, zonder machtiging van alle bestuurders, niet in rechte kan optreden.

B.2.2. Artikel 10, *littera e*, van de statuten van de v.z.w. K.O.V.B.O.O. bepaalt, ten aanzien van de bevoegdheden van de raad van bestuur :

« De raad van beheer zal de vereniging gerechtelijk vertegenwoordigen zowel als eiser dan als gedaagde. Hij zal onder zijn aansprakelijkheid zijn volmachten geheel of gedeeltelijk kunnen overdragen aan zijn leden of aan derden. (...) »

De rechtsvorderingen, zowel als aanlegger als verweerder, worden ingesteld en verdedigd, in naam van de vereniging door de raad van beheer op vervolging en benaarstiging van de voorzitter of de afgevaardigde-beheerder. »

Uit het proces-verbaal van de raad van de bestuur van de verzoekende vereniging van 13 december 1994 blijkt dat de gedelegeerd bestuurder werd aangesteld om de vereniging in rechte te vertegenwoordigen. De beroepen tot vernietiging werden namens de vereniging zonder winstoogmerk ondertekend door de gedelegeerd bestuurder.

De exceptie kan niet worden aangenomen.

Ten aanzien van het gebruik van de talen

B.3.1. In de zaken met rolnummers 796, 797, 798 en 799 betwist de Ministerraad de ontvankelijkheid van het beroep ingesteld door militairen van de Franse taalrol, aangezien hun verzoekschrift in het Nederlands is opgesteld terwijl zij volgens de wetgeving op het taalgebruik in het leger, zich van het Frans hadden moeten bedienen.

B.3.2. Luidens artikel 62, 6°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof « gebruiken de personen die doen blijken van een belang, de taal die zij verkiezen behalve indien zij onderworpen zijn aan de wetgeving op het gebruik der talen in bestuurszaken, in welk geval zij de taal gebruiken die hen is opgelegd door de wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966 ».

De verzoekende partijen, hoewel zij tot de Franse taalrol van het leger behoren, zijn niet onderworpen aan de wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken; zij kunnen zich bijgevolg bedienen van het Nederlands bij de indiening van een verzoekschrift tot vernietiging voor het Hof.

De exceptie kan niet worden aangenomen.

Ten aanzien van de ontvankelijkheid ratione temporis

B.4.1. In de zaken met rolnummers 782, 797 en 798 betwist de Ministerraad de ontvankelijkheid van het beroep omdat het bestreden artikel een interpretatieve wetsbepaling is, die geen wijziging aanbrengt aan het oorspronkelijke derde lid, thans § 3, van artikel 61 van de wet van 21 december 1990 houdende statuut van de kandidaat-militairen van het actief kader.

B.4.2. Zelfs wanneer men ervan zou uitgaan dat artikel 61, § 3, een interpretatieve bepaling zou zijn, zou het Hof er toch niet van ontheven zijn de bestaanbaarheid ervan met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet te onderzoeken.

B.4.3. Zoals de verzoeker Mangon zelf aantoont, vloeit de verschillende behandeling van, enerzijds, de tijdelijke vrijwilligers die slechts kunnen overgaan naar het beroepskader, en

anderzijds, de overige tijdelijke militairen die zowel naar het beroeps- als naar het aanvullingskader kunnen overgaan, voort uit de artikelen 22 tot 30 van de wet van 13 juli 1976 betreffende de getalsterkte aan officieren en de statuten van het personeel van de krijgsmacht. Die bepalingen werden noch door artikel 61 van wet van 21 december 1990, noch artikel 61, nieuw, ingevoegd door de bestreden wet van 20 mei 1994.

De verzoekende partij Mangon is niet ontvankelijk om een beroep in te stellen tegen een door de wet van 13 juli 1976 gemaakt onderscheid.

In die mate wordt de exceptie aangenomen. Zij wordt voor het overige verworpen.

Ten gronde

In de zaken met rolnummers 782, 797 en 798

B.5.1. De verzoekende partijen vorderen de vernietiging van artikel 89 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel, dat artikel 61 van de wet van 21 december 1990 houdende statuut van de kandidaat-militairen van het actief kader wijzigt. De middelen zijn gericht tegen artikel 61, § 3, nieuw, dat de overgangen naar het beroepskader of naar het aanvullingskader regelt van de militairen van het tijdelijk kader die in dienst waren en op de dag van de inwerkingtreding van de wet van 21 december 1990, te weten op 1 januari 1991, minstens vier jaar dienst hadden in hun categorie van het tijdelijk kader. Aangezien artikel 61, oud, van de wet van 21 december 1990 de toestand van die categorie van militairen niet volledig had geregeld, diende de bestreden bepaling « aangevuld te worden met de ontbrekende gevallen » (*Gedr. St.*, Senaat, 1993-1994, nr. 928-1, p. 16). Artikel 61, § 3, nieuw, bepaalt :

« De overgangen van de militairen die in dit artikel bedoeld zijn, gebeuren volgens de regels en de procedure vastgelegd in de wet van 13 juli 1976 betreffende de getalsterkte aan officieren en de statuten van het personeel van de krijgsmacht en de uitvoeringsbesluiten ervan, zonder dat de betrokken tijdelijke militairen moeten voldoen aan de voorwaarden van dienstanciënniteit zoals bepaald in de artikelen 22, 1°, 23, 1°, 24, 1°, 27, 1° en 28, 1°, van de wet van 13 juli 1976 en zonder dat er voor de rangschikking van de kandidaten rekening gehouden wordt met hun dienstanciënniteit. »

B.5.2. In het eerste onderdeel van het middel wordt de schending aangevoerd van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre een onderscheid wordt ingevoerd tussen de tijdelijke militairen met het oog op de overgang naar het beroepskader of naar het aanvullingskader, naargelang zij op 1 januari 1991 al dan niet een anciënniteit van ten minste vier jaar genoten, zonder dat het gemaakte onderscheid objectief en redelijk verantwoord is.

B.5.3. Door de wet van 21 december 1990 werd het tijdelijk kader afgeschaft en werd voorzien in overgangs- en begeleidingsmaatregelen die de opnemings van een deel van de tijdelijke militairen in het aanvullingskader mogelijk maakte. De tijdelijke militairen die op die datum vier jaar anciënniteit of meer genoten, konden overgaan naar het beroepskader of naar het aanvullingskader onder de toen geldende voorwaarden; de tijdelijke militairen met minder dan vier jaar anciënniteit werden, onder bepaalde voorwaarden vermeld in artikel 62 van de wet, van ambtswege opgenomen in het aanvullingskader.

De anciënniteit werd gehanteerd als criterium voor het onderscheid tussen de tijdelijke militairen die volgens de toen geldende bepalingen konden worden opgenomen in het beroepskader of in het aanvullingskader en de tijdelijke militairen die bij wege van overgangsmaatregel ambtshalve konden opgenomen worden in het aanvullingskader.

Als redenen voor de keuze van dat criterium werden aangevoerd de door de betrokken tijdelijke militairen ingenomen rang in de militaire hiërarchie die een evenwichtige uitbouw van de carrières in het kader mogelijk maakte, de onmogelijkheid voor die categorie van militairen om reeds deelgenomen te hebben aan overgangsexamens en de beperkte mogelijkheid van overgang.

B.5.4. Die redenen verantwoorden voldoende het door de wetgever gemaakte onderscheid. De bestreden maatregel is niet onevenredig met de nagestreefde doelstelling.

Het Hof vermog geen acht te slaan op de argumenten die niet de bestreden bepaling kritiseren doch de wijze waarop ze werd toegepast.

Het eerste onderdeel van het middel is niet gegrond.

B.5.5. In de overige onderdelen van het middel voeren de verzoekende partijen de schending

aan van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre artikel 61, § 3, nieuw, van de wet van 21 december 1990 uitvoeringsbesluiten bekrachtigt en de verzoekende partijen aldus berooft van het aan iedere rechtsonderhorige toekomende recht om die administratieve overheidsakten met een exceptie van onwettigheid of een beroep tot nietigverklaring te bestrijden.

B.5.6. Noch uit de uitdrukkelijke verwijzing, in artikel 61, § 3, naar « de uitvoeringsbesluiten », noch uit de parlementaire voorbereiding van die bepaling kan worden afgeleid dat de wetgever aan de voormelde administratieve overheidsakten de waarde van een wetskrachtige norm zou hebben gegeven en ze aldus zou hebben onttrokken aan het rechterlijk wettigheidstoezicht.

Die onderdelen van het middel zijn gebaseerd op een verkeerde lezing van de wet en missen iedere grondslag.

B.5.7. Een laatste middel is gericht tegen artikel 61, § 4, nieuw, van de wet van 21 december 1990, dat bepaalt :

« Worden niet beschouwd als de werkelijke dienst te hebben moeten verlaten bij toepassing van dit artikel, zij die, om welke reden dan ook, niet alle mogelijkheden benut hebben om in de krijgsmacht te blijven.

Als dusdanig worden in elk geval beschouwd :

1° de in §§ 1 en 2 bedoelde militairen die zich niet aanbieden voor het geheel van de voornoemde proeven;

2° de in § 2 bedoelde militairen die de vermelde wederdienstneming niet aangaan;

3° de in §§ 1 en 2 bedoelde militairen die, wegens een tijdelijke ambtsontheffing op hun verzoek, zich in de onmogelijkheid bevinden om zich kandidaat te stellen voor de voornoemde proeven of om zich ervoor aan te bieden. »

B.5.8. De verzoekende partijen beweren dat die bepaling de inhoud overneemt van een instructienota van 24 januari 1992 die, volgens hen, zelf inging « tegen de geest van de wet ». Zij voegen eraan toe dat « tot heden (...) deze machtsoverschrijding (kon) gecontroleerd worden door Hoven, Rechtbanken en Raad van State », dat « dit (...) nu *a posteriori* en door een retroactieve wet onmogelijk (wordt) gemaakt » en dat artikel 61, § 4, tot gevolg heeft dat « het fundamenteel recht tot adiëren van Hoven, Rechtbanken en Raad van State wordt aangetast en dat afbreuk wordt gedaan aan de bevoegdheid van de rechtscolleges om uitspraak te doen over de onwettigheid van besluiten en instructienota's ».

B.5.9. Volgens de parlementaire voorbereiding, «(is) de enige bedoeling (...) de oorspronkelijke bepaling te verduidelijken waar die onduidelijkheden vertoonde » (*Gedr. St.*, Senaat, 1993-1994, nr. 928-1, p. 16). Noch uit de memories van de partijen noch uit de door hen neergelegde stukken blijkt dat de onwettigheid van de voormelde instructies in rechte zou zijn aangevoerd of dat zij bij een jurisdictionele beslissing zou zijn vastgesteld. In die voorwaarden blijkt niet dat de wetgever in de aan de gang zijnde procedures zou tussenkomen of aan het gezag van gewijsde afbreuk zou doen.

B.5.10. Het middel is niet gegrond.

In de zaak met rolnummer 793

B.6.1. Het middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 11, 24, § 5, 127, *juncto* artikel 182 van de Grondwet, door de artikelen 73, 2°, en 100, 1° en 2°, van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel, doordat de laatstgenoemde artikelen, door wettelijke bepalingen betreffende de Koninklijke Militaire School op te heffen en een machtiging aan de Koning te verlenen om reglementerend op te treden, een discriminatie in het leven roepen tussen de beroepsofficieren naargelang de voorwaarden voor hun toelating tot de Koninklijke Militaire School werden bepaald door de wetgever dan wel door de Koning.

B.6.2. Noch artikel 24, § 5, van de Grondwet, naar luid waarvan «de inrichting, erkenning of subsidiëring van het onderwijs door de gemeenschap wordt geregeld door de wet of het decreet», noch artikel 127 van de Grondwet, dat onder meer de bevoegdheid van de gemeenschappen inzake onderwijs vaststelt, zijn van toepassing op de toelating van de kandidaat-beroepsofficieren tot de Koninklijke Militaire School, een aangelegenheid die op grond van artikel 182 van de Grondwet aan de federale wetgever toebehoort.

Het middel, in zoverre het is afgeleid uit de schending van de artikelen 24, § 5, en 127 van de Grondwet, faalt naar recht.

B.6.3. Artikel 73, 2°, van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel wijzigt artikel 11 van de wet van 21 december 1990 houdende statuut van de kandidaat-

militairen van het actief kader. De bestreden wijziging betreft artikel 11, tweede lid, 1°.

De gewijzigde bepaling luidde :

« Om te worden aanvaard als kandidaat-beroepsofficier moet men bovendien :

1° hetzij voldaan hebben aan artikel 12 van de wet van 18 maart 1838 houdende organisatie van de Koninklijke Militaire School; »

Het 1° van die bepaling is vervangen door :

« 1° hetzij voldoen aan de toelatingsvoorwaarden die de Koning bepaalt, die dienen vervuld te worden om aanvaard te worden als leerling van de Koninklijke Militaire School; ».

B.6.4. Artikel 100, 1°, van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel heft artikel 12 van de wet van 18 maart 1838 houdende organisatie van de Koninklijke Militaire School, gewijzigd bij de wet van 13 november 1974, op.

De opgeheven bepaling stelde de toelatingsvoorwaarden tot de Koninklijke Militaire School vast betreffende de nationaliteit, de leeftijd en de morele en fysieke hoedanigheden van de kandidaten. Zij schreef voor dat laatstgenoemden moesten voldaan hebben bij de examens waarvan het algemeen programma moest worden vastgesteld door de Koning, waarbij het niveau van dat programma werd gepreciseerd, respectievelijk wat de kandidaten voor de « polytechnische » afdeling en voor de afdeling « alle wapens » betreft. Zij bepaalde dat de toelatingsexamens een vergelijkend examen en een examen omvatten, dat het vergelijkend examen, geheel of gedeeltelijk, schriftelijk of mondeling werd afgelegd, en dat de mondelinge examens openbaar waren. Ten slotte werd bij die bepaling de samenstelling van de examencommissie geregeld waarvoor de toelatingsexamens moesten worden afgelegd.

B.6.5. Artikel 100, 2°, van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel heft artikel 14 van de wet van 18 maart 1838 houdende organisatie van de Koninklijke Militaire School, gewijzigd bij de wetten van 1 maart 1958 en 6 juli 1967 en bij het koninklijk besluit van 11 augustus 1923, op.

De opgeheven bepaling luidde :

« Ieder jaar, na het einde van de cursussen, leggen de leerlingen algemene examens af. »

B.6.6. Artikel 182 van de Grondwet bepaalt :

« De wet bepaalt op welke wijze het leger wordt aangeworven. Zij regelt eveneens de bevordering, de rechten en de verplichtingen van de militairen. »

B.6.7. Uit artikel 182 van de Grondwet blijkt dat de wijze waarop het leger wordt aangeworven, moet worden vastgesteld door een democratisch verkozen beraadslagende vergadering, ten deze de federale wetgever. De wetgever mag derhalve de essentie van een bevoegdheid die de Grondwet hem voorbehoudt niet delegeren aan de Koning.

B.6.8. De wijze van aanwerving van alle kandidaat-militairen wordt geregeld bij de wet van 21 december 1990 houdende statuut van de kandidaat-militairen van het actief kader.

Artikel 2, 1°, van de wet van 21 december 1990 definieert wat onder kandidaten moet worden verstaan; artikel 10, § 1, 1°, vermeldt de toelatingsvoorwaarden waaraan zij moeten voldoen; artikel 11, eerste lid, machtigt de Koning om de maximum-leeftijd voor toelating te bepalen en eist van de kandidaat-officier dat hij « de voor de staat van officier onontbeerlijke morele, karakteriële en fysieke hoedanigheden » bezit, terwijl artikel 15 de Koning machtigt om de regels te bepalen volgens welke de Minister van Landsverdediging, voor en in de loop van de vorming, zal beoordelen of de kandidaat die hoedanigheden bezit.

B.6.9. De bekritiseerde opheffingsbepaling « beoogt de opheffing van de bepalingen van de wet van 18 maart 1838 houdende organisatie van de koninklijke militaire school die materies betreffen die in de wet houdende het statuut van de kandidaat-militairen geregeld worden » (*Gedr. St.*, Senaat, 1993-1994, nr. 928-1, p. 31).

Uit het geheel van die bepalingen blijkt dat de wijze waarop alle kandidaat-militairen worden aangeworven bij wet wordt vastgesteld.

De bestreden bepalingen kunnen derhalve niet worden uitgelegd in die zin als zouden zij aan de Koning de bevoegdheid delegeren om de wijze van aanwerving van de beroepsofficieren die hun opleiding aan de Koninklijke Militaire School krijgen, vast te stellen.

B.6.10. In zoverre het middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11, in samenhang met artikel 182 van de Grondwet, is het niet gegrond.

In de zaken met rolnummers 795, 796 en 799

Ten aanzien van de ontslagregeling en de eventuele verplichte terugbetaling van premies en een deel van de kosten van de vorming

B.7.1. Verschillende beroepen zijn gericht tegen de artikelen 6, 13, 27 en 51 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel, die een ontslagregeling uitwerken voor de officieren, onderofficieren en vrijwilligers en een rendementsperiode opleggen van anderhalve keer de duur van de vorming, met een minimum van drie jaar of zes jaar (vorming als piloot). Aangevochten worden eveneens de artikelen 5, 6, 77, 3°, en 86 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel en de artikelen 1, eerste lid, en 14, § 1, tweede lid, van de wet van 20 mei 1994 houdende statuut van de militairen korte termijn, in zoverre onder bepaalde omstandigheden kandidaat-hulpofficieren, kandidaat-beroepsofficieren en -onderofficieren, van wie de dienstneming om bepaalde redenen wordt verbroken, verplicht worden een gedeelte van de vormingskosten terug te betalen of in een andere hoedanigheid te dienen.

Het middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, gelezen in samenhang met artikel 23, derde lid, 1°, en 24, § 3, van de Grondwet, artikel 2 van het verdrag nr. 29 van de Internationale Arbeidsorganisatie van 28 juni 1930 betreffende de gedwongen of verplichte arbeid, artikel 1 van het verdrag nr. 105 van de Internationale Arbeidsorganisatie, de artikelen 4, 6, 13, 14, 15 en 60 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, artikel 48 van het E.G.-Verdrag, artikel 1 van het Europees Sociaal Handvest en artikel 2 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten.

B.7.2.1. De schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, gelezen in samenhang met de artikelen 6 en 13 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens wordt aangevoerd doordat de bestreden bepalingen zouden ingrijpen in hangende rechtsgedingen.

B.7.2.2. De voorwaarden waaronder een militair ontslag uit het leger kan verkrijgen, onder meer door de vervulling van de rendementsperiode, waren tot aan de inwerkingtreding van de bestreden bepalingen opgenomen in een administratieve richtlijn, waarvan de wettigheid werd betwist. De wetgever heeft met de bestreden bepalingen beoogd elke betwisting inzake de rendementsperiode in de toekomst te vermijden door hieraan een wettelijke basis te verlenen (*Gedr. St.*, Senaat, 1993-1994, nr. 928-1, p. 4).

Uit die toelichting blijkt voldoende dat het geenszins de bedoeling van de wetgever is geweest in te grijpen in de hangende rechtsplegingen betreffende de vóór de inwerkingtreding van de bestreden bepalingen bestaande betwistingen, die bijgevolg zullen worden beslecht op grond van de regels die van kracht waren op het tijdstip waarop de bestreden beslissing werd genomen.

B.7.2.3. Bovendien blijkt uit een onderzoek van de door de partijen neergelegde stukken dat geen enkele neergelegde beslissing uitspraak heeft gedaan ten gronde over de wettigheid van de betwiste administratieve richtlijn en dat, in een beslissing waarbij uitspraak werd gedaan inzake schorsing, de middelen die uit de schending van dezelfde grondwettelijke en internationale bepalingen waren afgeleid als die welke voor het Hof zijn aangevoerd, niet ernstig werden geacht. De wetgever heeft dus niet een administratieve handeling geldig willen verklaren waarvan de onwettigheid door de administratieve rechter zou zijn vastgesteld of waarvan de wettigheid voor hem op ernstige wijze zou zijn betwist.

B.7.2.4. De verzoeker in de zaak met rolnummer 793 maakt weliswaar melding van procedures die hij sedert 1988 voor de Raad van State heeft aangespannen en die nog hangende zijn. Die omstandigheid kon de wetgever echter niet beletten een bevoegdheid uit te oefenen die hem bij artikel 182 van de Grondwet is toegewezen.

B.7.2.5. Onder die voorwaarden kan de zorg van de wetgever om elke betwisting in de toekomst te vermijden niet worden beschouwd als een onverantwoorde inmenging in lopende procedures.

Het middel is niet gegrond in zoverre het de schending aanvoert van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, gelezen in samenhang met de artikelen 6 en 13 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

B.7.3.1. De schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, gelezen in samenhang met de artikelen 12 en 23, derde lid, 1°, van de Grondwet, artikel 2 van het verdrag nr. 29 van de Internationale Arbeidsorganisatie van 28 juni 1930 betreffende de gedwongen of verplichte arbeid, artikel 1 van het verdrag nr. 105 van de Internationale Arbeidsorganisatie, de artikelen 4, 15 en 60 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, artikel 1 van het Europees Sociaal Handvest en de in artikel 2 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten opgenomen standstill-verplichting wordt aangevoerd op grond van de vaststelling dat de bestreden bepalingen het recht op vrije keuze van arbeid verhinderen en een vorm van dwangarbeid invoeren.

B.7.3.2. Artikel 4, leden 2 en 3, van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, zoals het is geïnterpreteerd door de Europese Commissie in het licht van de voorbereiding van het Verdrag, sluit van het begrip « dwangarbeid of verplichte arbeid » elke dienst van militaire aard uit, zonder een onderscheid te maken tussen de vrijwillige dienstneming en de dienstplicht. Doordat het middel de schending van die bepaling, in samenhang gelezen met de artikelen 15 en 60 van hetzelfde Verdrag, aanvoert, faalt het naar recht.

B.7.3.3. De vrijheid van de persoon, gewaarborgd bij artikel 12 van de Grondwet, en meer in het bijzonder de vrijheid van arbeid, die wordt gewaarborgd door de in het middel aangevoerde bepalingen van intern en internationaal recht, verbieden dat een arbeid, onder dreiging met welke straf dan ook, van een persoon die zich daarvoor niet geheel uit eigen wil heeft aangeboden, zou worden geëist, zonder dat die arbeid kan worden verantwoord door beweegredenen van algemeen belang.

Aangezien de opdrachten die aan het leger worden toevertrouwd bijdragen tot de verwezenlijking van doelstellingen van algemeen belang, kunnen aan diegenen die voor de militaire loopbaan hebben gekozen bepaalde verplichtingen worden opgelegd. Er dient echter te worden onderzocht of de bestreden maatregelen op toelaatbare criteria berusten, of zij de nagestreefde doelstellingen van algemeen belang dienen en of zij niet onevenredig zijn ten opzichte van die doelstellingen.

B.7.3.4. De bestreden bepalingen van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel bevatten drie types van maatregelen.

B.7.3.5. Het eerste type van maatregelen handelt over de situatie van de officier (artikel 13), van de onderofficier (artikel 27) of van de vrijwilliger (artikel 51) die, terwijl hij een opleiding heeft genoten op kosten van het Ministerie van Landsverdediging, zijn ontslag aanbiedt, alsook de hulp-officier die de verbreking van zijn dienstneming aanvraagt (artikel 6). In elk van die gevallen wordt het ontslag of de aanvraag van verbreking, behalve in uitzonderlijke gevallen, slechts aanvaard als de betrokkene een werkelijke dienst heeft vervuld tijdens een bij de wet vastgestelde periode : anderhalve maal de duur van de genoten opleiding in de eerste drie gevallen, vijf jaar sedert de benoeming in de graad van onderluitenant in het laatste geval.

De regel volgens welke de militair die een gratis opleiding heeft genoten en die tijdens de hele duurtijd daarvan soldij heeft gekregen, verplicht is een werkelijke dienst te vervullen, doet niet op onverantwoorde wijze afbreuk aan de individuele vrijheid van hen die besloten hebben een militaire loopbaan te vervullen. Het is de tegenprestatie voor de op kosten van de gemeenschap genoten opleiding en beantwoordt aan de noodzaak om in de kaders van het leger te voorzien. Die regel is voldoende bekend zodat hij voor hen op wie hij van toepassing is geen dwang betekent die zij niet zouden hebben kunnen voorzien. Het blijkt niet dat de bij de wet vastgestelde periodes klaarblijkelijk onevenredig zouden zijn met het nagestreefde doel.

B.7.3.6. In het tweede type van maatregelen wordt voorzien door alle in het middel vermelde bepalingen van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel. Zij machtigen de Koning ertoe de opleidingsperiode die in aanmerking moet worden genomen, de som die door diegene die wegens uitzonderlijke redenen zijn ontslag verkrijgt, moet worden terugbetaald en de modaliteiten van die terugbetaling te bepalen.

Krachtens artikel 182 van de Grondwet worden de verplichtingen van de militairen bepaald door de wet. Indien de terugbetalingen die ten laste worden gelegd van de militair die ontslag heeft genomen als verplichtingen in de zin van die bepaling zouden moeten worden beschouwd, zou de vraag rijzen of de aan de Koning verleende machtigingen om het bedrag van die terugbetalingen te bepalen, in overeenstemming zijn met artikel 182 van de Grondwet en, zo niet, of de wetgever het beginsel van de gelijkheid en de niet-discriminatie niet heeft miskend door aan een categorie van militairen de waarborg te ontnemen waarin die bepaling voorziet.

Het middel dat is afgeleid uit een eventuele schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang met artikel 182, dient ambtshalve te worden opgeworpen. De debatten dienen te worden heropend om de partijen de gelegenheid te bieden hun standpunt hieromtrent kenbaar te maken.

B.7.3.7. Het derde type van maatregelen betreft de kandidaat-hulpofficier (artikel 5), de kandidaat-officier en de kandidaat-onderofficier (artikel 86) wiens dienstneming wordt verbroken wegens andere redenen dan een medische ongeschiktheid en die, terwijl hij zijn opleiding niet heeft beëindigd, de krijgsmacht verlaat.

B.7.3.8. In tegenstelling tot de onder B.7.3.5 vermelde maatregelen, hangt de toepassing van laatstgenoemde maatregelen niet van een beslissing van de betrokkene af, maar wel van een beoordeling door de krijgsmacht betreffende zijn capaciteiten om in de graad waarvoor hij in dienst werd genomen te dienen. Zij verplichten hem tot een actieve dienst als militair korte termijn voor een periode die voor de kandidaat-hulpofficieren en de kandidaat-officieren maximum drie jaar bedraagt en voor de kandidaat-onderofficieren twee jaar.

Het gaat om nieuwe maatregelen die ertoe strekken de kandidaat die deze hoedanigheid verliest te verplichten te dienen in de hoedanigheid van militair korte termijn, aangezien het wegens de afschaffing van de dienstplicht niet mogelijk is hem een werkelijke diensttermijn als dienstplichtige te laten vervullen (*Gedr. St.*, Senaat, 1993-1994, nr. 928-1, p. 16).

B.7.3.9. Zodanige maatregelen doen afbreuk aan de verwachtingen van hen die in dienst zijn getreden in de hoop carrière te maken als officier of onderofficier. Zij hebben niet tot doel de door de kandidaat verworven opleiding ten dienste te stellen van de krijgsmacht, aangezien zij hem verplichten te dienen in een graad waarin die opleiding niet vereist is.

De afschaffing van de dienstplicht kan die maatregelen, die op buitensporige wijze afbreuk doen aan de individuele vrijheid van diegenen op wie ze van toepassing zijn, niet verantwoorden : terwijl zij hun dienstneming als kandidaat-officier of onderofficier nog steeds willen nakomen, zijn zij verplicht een dienst te verrichten in de hoedanigheid van « vrijwilliger korte termijn ».

B.7.3.10. Het middel is gegrond in zoverre het gericht is tegen de artikelen 5 en 86 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel en tegen de artikelen waarin de gevolgen worden gepreciseerd die met de verbreking van de dienstneming zijn verbonden, te weten :

- artikel 77, 3°, van diezelfde wet, volgens hetwelk de dienstneming of wederdienstneming van de betrokken militair van rechtswege wordt omgezet in een dienstneming van militair korte termijn voor de duur die hij « gehouden is te dienen »;

- artikel 14, § 1, tweede lid, van de wet van 20 mei 1994 houdende statuut van de militairen korte termijn, volgens hetwelk de betrokkene de graad verliest waarin hij is aangesteld en zijn

dienstneming eindigt als vrijwilliger korte termijn.

Het middel wordt voor het overige verworpen.

B.7.4. De schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, gelezen in samenhang met artikel 48 van het E.G.-Verdrag en artikel 23 van de Grondwet, wordt aangevoerd op grond van de overweging dat militairen wier ontslag niet is aanvaard, verhinderd worden in te gaan op een aanbod van tewerkstelling uit de privé-sector.

Artikel 48 van het E.G.-Verdrag verleent geen absoluut recht om in te gaan op een aanbod van tewerkstelling dat uitgaat van de privé-sector, met miskenning van de verplichtingen die voortvloeien uit een vroegere professionele verbintenis.

Artikel 23, derde lid, 1°, van de Grondwet zou overigens niet in die zin kunnen worden geïnterpreteerd dat het een dergelijk recht verleent.

Het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, gelezen in samenhang met artikel 48 van het E.G.-Verdrag en artikel 23 van de Grondwet, is niet gegrond.

B.7.5.1. De schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, afzonderlijk en in samenhang gelezen met artikel 24, § 3, van de Grondwet en de in artikel 2 van het Internationaal Verdrag inzake de economische, sociale en culturele rechten opgenomen standstill-verplichting wordt aangevoerd op grond van de vaststelling dat de toegang tot het onderwijs kosteloos is tot het einde van de leerplicht, en dat voor andere categorieën van studenten niet is voorzien in een mogelijke terugvordering van de vormingskosten wanneer bepaalde voorwaarden zijn vervuld.

B.7.5.2. De bestreden bepalingen zijn die welke aan de Koning de machtiging verlenen om in verschillende gevallen van verbreking van de dienstneming het bedrag te bepalen van het gedeelte van de kosten van de vorming dat zal dienen terugbetaald te worden wanneer de betrokken militair de voorwaarde van de rendementsperiode niet heeft vervuld of niet wenst te dienen in een andere hoedanigheid.

Het onderzoek van dat middel moet worden aangehouden, aangezien het Hof voorafgaandelijk

het in B.7.3.6 ambtshalve opgeworpen middel moet onderzoeken.

Ten aanzien van de verplichte overgang naar het reservekader

B.8.1. Verschillende beroepen zijn gericht tegen de artikelen 19, 27, 51 en 65 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel, tegen de artikelen 22, 23, 27 en 34 van de wet van 20 mei 1994 houdende statuut van de militairen korte termijn, die voorzien in een overgang van rechtswege naar het reservekader, van verschillende categorieën van officieren en onderofficieren en die de vrijwilligers onderwerpen aan de militaire verplichtingen die gelden voor de vrijwilligers met onbepaald verlof, die door de Koning worden bepaald, en tegen artikel 64 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel, in zoverre het artikel 55 van de wet van 13 juli 1976 betreffende de getalsterkte aan officieren en de statuten van het personeel van de krijgsmacht opheft, dat voorzag in de vrijwillige overgang van officieren en onderofficieren naar het reservekader.

Het middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, afzonderlijk en in samenhang gelezen met artikel 23, derde lid, 1°, van de Grondwet, artikel 2 van het verdrag nr. 29 van de Internationale Arbeidsorganisatie van 28 juni 1930 betreffende de gedwongen of verplichte arbeid, artikel 1 van het verdrag nr. 105 van de Internationale Arbeidsorganisatie, de artikelen 4, 14, 15 en 60 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, artikel 48 van het E.G.-Verdrag en artikel 1 van het Europees Sociaal Handvest.

B.8.2. Om de in B.7.3.2 aangehaalde redenen, faalt het middel naar recht in zoverre het de schending van artikel 4, in samenhang gelezen met de artikelen 14, 15 en 60 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, aanvoert.

B.8.3. De overige in het middel aangevoerde bepalingen waarborgen de vrijheid van arbeid en verbieden dwangarbeid of verplichte arbeid. Om de in B.7.3.3 aangehaalde redenen staan zij niet eraan in de weg dat aan de militairen bepaalde verplichtingen worden opgelegd, op voorwaarde dat ze op toelaatbare criteria berusten, dat ze verband houden met de doelstellingen van algemeen belang waarvan de verwezenlijking aan het leger wordt toevertrouwd, en dat ze niet onevenredig zijn met die doelstellingen.

B.8.4. De bestreden bepalingen leggen verscheidene categorieën van militairen de verplichting op om na de beëindiging van hun actieve dienst in het reservekader te dienen. Die verplichting is ingegeven door de zorg om over een toereikend reservekader te beschikken, rekening houdend onder meer met de afschaffing van de dienstplicht. Zoals door de verzoekende partijen zelf wordt vermeld, is de verplichting, gelet op de bovenvermelde doelstelling, van tijdelijke aard : met het oog op een nieuwe wetswijziging, werden alle reserveofficieren en reserveonderofficieren aangeschreven met de vraag of zij nog in het reservekader wensten opgenomen te blijven en of hun motivatie, lichamelijke geschiktheid en beroepsbezigheden hen ertoe in staat stelden regelmatig vrijwillige prestaties te verrichten.

B.8.5. De verplichtingen waaraan de reservemilitairen onderworpen zijn, bestaan er hoofdzakelijk in dat zij opnieuw kunnen worden opgeroepen voor een termijn waarvan de duur dertig dagen per jaar niet overschrijdt voor de officieren (artikel 62 van de wet van 1 maart 1958, met name betreffende het statuut van de reserveofficieren) en zevenentwintig dagen per jaar voor de onderofficieren (artikel 10 van de wet van 18 februari 1987, betreffende het statuut van de reserveonderofficieren). Wegens het beperkte karakter van die verplichtingen en de specificiteit van de militaire loopbaan, kunnen de betwiste maatregelen niet in die zin worden beschouwd dat ze op onevenredige wijze afbreuk zouden doen aan de individuele vrijheid van diegenen die ze ondergaan.

B.8.6. Het middel is niet gegrond.

Ten aanzien van de aanstelling van de militairen korte termijn

B.9.1. In de zaak met rolnummer 796 is het beroep tevens gericht tegen de artikelen 22, § 1, tweede lid, en 23, tweede lid, van de wet van 20 mei 1994 houdende statuut van de militairen korte termijn.

Het middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, doordat de militairen korte termijn in het actief kader slechts worden opgenomen en bevorderd bij wijze van aanstelling en pas in een militaire graad worden benoemd op het ogenblik dat zij van rechtswege overgaan naar het reservekader, zonder dat er een objectieve en redelijke verantwoording bestaat

om die categorie van militairen niet onmiddellijk na hun vorming te benoemen, zoals de militairen die behoren tot de overige categorieën van het actief kader.

B.9.2. De militairen korte termijn kunnen alleen aanstellingen en geen benoemingen verkrijgen. Die regeling, die een onderscheid maakt tussen de tijdelijke militairen en de militairen van het beroepskader, die na de voltooiing van hun vorming worden benoemd, is ingegeven door de overweging dat een «aanstelling», die automatisch wordt verleend na het slagen voor de deelproeven voorgeschreven in het programma van de vorming, het tijdelijk karakter van de uitgeoefende functie moet benadrukken (*Gedr. St.*, Senaat, 1993-1994, nr. 927/2, p. 100). Dat onderscheid tussen beide categorieën van militairen is objectief verantwoord door de aard en de duur van de aangepane verbintenis.

Aangezien de aangestelde militairen geen enkel pecuniair nadeel lijden, noch op het vlak van de bezoldiging, noch op het vlak van de pensioenen, is de maatregel ook niet onevenredig met het nagestreefde doel.

B.9.3. Het middel is niet gegrond.

Om die redenen,

het Hof

- vernietigt de eerste en de vierde paragraaf van artikel 5*bis* van de wet van 23 december 1955 betreffende de hulpofficieren van de luchtmacht, piloten en navigatoren, artikel ingevoegd bij artikel 5 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel;
- vernietigt het 3° van artikel 77 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel;
- vernietigt de eerste en de vierde paragraaf van artikel 26*bis* van de wet van 21 december 1990 houdende statuut van de kandidaat-militairen van het actief kader, artikel ingevoegd bij artikel 86 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel;
- vernietigt artikel 14, § 1, tweede lid, van de wet van 20 mei 1994 houdende statuut van de militairen korte termijn;
- verwerpt de beroepen voor het overige, behalve wat de hierna vermelde bepalingen betreft, waarover de uitspraak wordt aangehouden;
- houdt de uitspraak aan met betrekking tot de artikelen 6, 13, 27 en 51 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel en met betrekking tot het niet vernietigde deel van de artikelen 5 en 86 van dezelfde wet;
- gelast de heropening van de debatten teneinde de partijen in het geding in de beroepen met rolnummers 795, 796 en 799 toe te staan zich nader te verklaren omtrent het ambtshalve opgeworpen middel in B.7.3.6;
- nodigt die partijen uit een aanvullende memorie betreffende dat enkele punt in te dienen tegen 19 januari 1996.

Aldus uitgesproken in het Nederlands, het Frans en het Duits, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 14 december 1995.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

L. De Grève